

Теорія і методика виховання

Шлєіна Л.І.

Викладач кафедри суспільно-гуманітарних наук

Таврійський державний агротехнологічний університет

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Аналіз стратегічних і нормативних документів, що визначають напрямки розвитку сучасної вищої освіти, дозволяє стверджувати, що одним з основних і перспективних підходів до його структурування є компетентістний підхід, в рамках якого якість результатів фахової підготовки розуміється як відповідність професійної підготовленості того, хто навчається вимогам сучасного суспільства і розглядається через поняття «професійна компетентність».

Професійна компетентність фахівця визначається як багатофакторне явище, що включає в себе систему знань і умінь, його ціннісні орієнтації, мотиви діяльності, інтегровані показники культури (мова, стиль, спілкування, ставлення до себе і своєї діяльності, до суміжних галузей знань). вибір професійних компетентностей здійснюється з орієнтацією на ті вимоги, які пред'являє суспільство до професіоналізму фахівця того чи іншого профілю. В даний час одним з умов гуманізації освітнього процесу є його формування з позицій принципів гендерного підходу, котрий передбачає розвиток індивідуальних якостей особливостей та інтересів молоді незалежно до якої статі вони належать.

Спираючись на класифікацію, представлену в стратегії модернізації змісту освіти, ми можемо віднести гендерну компетентність до числа основних (базових) компетентностей, оскільки вона володіє такими характеристиками, як багатofункціональність, міждисциплінарність, багатомірність, і включає в себе різні особистісні якості, інтелектуальної здатності, комунікативні вміння фахівця, пов'язані з його гендерної культурою. Гендерна компетентність

визначається нами як базова компетентність фахівця, представлена совокупністю засвоєних знань про сутність гендерного підходу в освіті, умінь здійснювати гендерну стратегію в організації педагогічного процесу і досвіду використання гендерних знань і умінь в якості основи гендерної взаємодії в умовах освітньої системи. У структурі гендерної компетентності фахівця нами були виділені три компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний і поведінковий.

Мотиваційно-ціннісний компонент гендерної компетентності характеризується наявністю у фахівця позитивної мотивації до використання гендерного підходу, усвідомленням гендерної ролі в рамках педагогічної діяльності, прийняттям або відторгненням гендерних стереотипів і норм як орієнтирів у формуванні гендерної взаємодії з колегами [2, с. 5].

Іншим істотним компонентом гендерної компетентності є когнітивний, який передбачає наявність у майбутніх фахівців системи гендерних знань і застосування їх у своїй діяльності. До складу когнітивного компонента входить система засвоєних фахівцем знань про сутність гендеру та психології гендерних відносин, про гендерні особливості суб'єктів освітнього процесу, уявлення про особливості гендерної соціалізації хлопчиків і дівчаток, про статеву диференціацію пізнавальних особливостей молоді, а також знання про функції та технології гендерної диференціації, володіння прийомами гендерної схематизації і прогнозування гендерного ефекту і т. д [2, с. 7].

Поведінковий компонент гендерної компетентності оцінювався нами через ступінь сформованість системи умінь і навичок фахівців з застосування гендерного підходу в професійній діяльності. На думку сучасних дослідників, гендерна поведінка відповідає реальному «програванню» прийнятої на себе кожним підлеглим совокупності гендерних ролей. Великий вплив на нього можуть надавати конкретні соціальні ситуації (в нашому випадку - ситуація гендерної стратифікації в освіті, яка характеризується явною асиметрією в бік жінок), а також традиції і норми того чи іншого суспільства. Одним із завдань формування гендерної компетентності фахівця є розвиток гендерної

конкурентної властивості спілкування жінок і чоловіків, що впливає з гармонійності свідомості і поведінки і має в своїй основі гендерну ідентичність [2, с. 5].

Досвід показує, що високий рівень сформованості гендерної компетентності випускника не педагогічного вишу і його готовності до реалізації гендерного підходу у професійній діяльності може бути досягнуто тільки при побудові його професійної підготовки як цілісної системи, включаючи в себе принципи, умови, технології формування гендерної компетентності педагога.

До принципів формування гендерної компетентності педагогів і психологів, що визначають ефективність функціонування системи, нами були віднесені принципи гуманістичної направленості гендерної підготовки фахівця, диференціації змісту та організації формування гендерної компетентності на основі врахування гендерних особливостей студентів, міждисциплінарної інтеграції змісту і технологій формування гендерної компетентності фахівця, відповідності технологій гендерної освіти закономірностям професійного становлення особистості.

Вивчення науково-методичної літератури та досвіду формування педагогічних компетентностей у процесі професійної підготовки сучасного фахівця, а також проведена нами дослідно-експериментальна робота дозволили визначити, теоретичні та експериментальний обґрунтований комплекс педагогічних умов, створення яких дозволить вдосконалити процес формування гендерної компетентності фахівця. Серед педагогічних умов формування гендерної компетентності фахівця ми виділили:

- 1) інтеграцію гендерних і психолого-педагогічних знань у зміст професійної підготовки сучасного фахівця в рамках інваріантної і варіативної частини блоку психолого-педагогічних дисциплін;

- 2) облік гендерних особливостей студентів при організації педагогічного процесу, формування у майбутніх фахівців усвідомлення власної гендерної ролі і індивідуального гендерного стилю поведінки в рамках професійної діяльності;

3) розробку процесуально-технологічної складової реалізації гендерного підходу в практиці;

4) організацію моніторингу гендерної компетентності студентів не педагогічного вушу як компонента професійної компетентності сучасного фахівця.

Нами були виділені два основні підходи в формуванні гендерної складової змісту сучасної психолого-педагогічної освіти: мультидисциплінарний і міждисциплінарний (або інтердисциплінарний). При мультидисциплінарном підході окремі гендерні аспекти розвитку особистості стають предметом вивчення в рамках психолого-педагогічних дисциплін, наприклад, курсів «Історія психології», «Історія педагогіки», «Вікова психологія», «Соціальна психологія», «Педагогічна психологія», «Основи педагогіки» та ін [3, с.237].

Так, при вивченні курсу «Історія психології» в гендерному аспекті цікаві ідеї З. Фрейда, К. Хорні, Е. Фромма і багатьох інших вчених, які в своїх працях розглядали психологічні особливості чоловіки й жінки. У рамках курсу «Вікова психологія» розглядаються проблеми розвитку психіки дитини в онтогенетичному процесі, розглядаються такі питання, як етапи гендерної соціалізації особистості, дається оцінка значення гендерних ролей батька і матері у формуванні гендерної ідентичності дитини на різних вікових етапах (вплив особистих якостей і поведінки батьків на формування світогляду і установок дитини, в тому числі і гендерних; роль батька і матері у формуванні у дитини таких якостей, як маскулінність і фемінність; визначаються особливості впливу одностатевих і різностатевих однолітків на формування гендерної ідентичності особистості на різних етапах її розвитку.

В курсі «Педагогічна психологія» можуть бути розглянуті такі питання, як гендерна психологія фахівця, гендерні особливості різних видів діяльності молоді (спілкування, навчання, праця), розвитку пізнавальних здібностей, соціальної активності в процесі виховання і мотивації в процесі навчання. Курс «Соціальна психологія» розглядає особливості і механізми гендерної

соціалізації людини, гендерні ролі та соціальне оточення (культура і сім'я), вплив культури на ставлення до народження дитини тієї чи іншої статі, крім того, питання гендерних стереотипів в процесі взаємодії, особливості взаємного сприйняття чоловіків і жінок, сприйняття сімейних і професійних ролей у відповідності зі статтю.

Таким чином, формування комунікативно-гендерного підходу в освіті дозволяє в повній мірі реалізовувати особистісно орієнтований підхід в рамках індивідуально освітянських можливостей молоді, підвищує конкурентоспроможність кожного.

Список використаних джерел:

1. Баранівський В.Ф. Сучасні стратегії та пріоритети освітньої діяльності в розвитку особистості. // Вісник Сев НТУ: зб. наук. пр. Вип. 124/2011. Серія: Педагогіка. — Севастополь, 2011. — с. 8-12
2. Клецина И.С. Психология гендерных отношений: Теория и практика. — СПб.: Алатея, 2004. — с.45;
3. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. — К.: „К.І.С.”, 2004. — 536 с.;